

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 346.2:061.1ЄС

DOI 10.32782/2523-4269-2025-90-40-46

Громенко Юлія Олександрівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри національного та міжнародного права
(Одеський національний морський університет, м. Одеса)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3460-100X>

Горбаньов Ігор Миколайович,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент,
доцент кафедри національного та міжнародного права
(Одеський національний морський університет, м. Одеса)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4100-605X>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ЄС

В статті представлено огляд законодавства про державну підтримку малого підприємництва в Україні та ЄС. Потреба у проведенні даного дослідження викликана вимогою адаптації національного законодавства до права ЄС у зв'язку із набуттям Україною статусу кандидата на членство в ЄС.

Охарактеризовано сучасний стан правового забезпечення державної підтримки суб'єктів малого підприємництва; виявлені певні недоліки законодавства у сфері регулювання державної підтримки та державної допомоги. Проаналізовані діючі програми державної підтримки суб'єктів малого підприємництва, виявлено, що дискримінаційними і такими, що спотворюють конкуренцію, вбачаються положення програми «Кешбек на українське», учасниками якої не можуть бути підприємці, які перебувають на спрощеній системі оподаткування.

Доведено, що нормативно-правове регулювання державної підтримки потребує вдосконалення як з метою адаптації національного законодавства до права ЄС, так і з метою забезпечення ефективного використання інструментів державної підтримки малого підприємництва, розвиток якого важливий для повоєнної відбудови та сталого розвитку.

Ключові слова: державна підтримка, державна допомога, мале підприємництво, малий бізнес, суб'єкти малого підприємництва, правове регулювання, правове забезпечення, європейська інтеграція.

Постановка проблеми. Мале підприємництво є важливим елементом національної економіки та вносить вагомий вклад у її розвиток. Суб'єкти малого підприємництва, в тому числі суб'єкти мікропідприємництва та суб'єкти середнього підприємництва є основою

економіки України, вони складають 99,98% усіх суб'єктів господарювання, забезпечують 74% усіх робочих місць та створюють 64% доданої вартості [1, с. 9]. Повномасштабна збройна агресія РФ проти України завдала значних збитків малому бізнесу (чимало суб'єктів

малого підприємництва припинили або призупинили свою діяльність, змінили місце реєстрації тощо), разом з цим, в умовах триваючої війни саме суб'єкти малого підприємництва продемонстрували неабияку адаптивність та стійкість (майже 91% малих підприємств відновили свою діяльність з початку війни), спроможність виконувати соціально-економічні завдання, забезпечуючи роботою три чверті працездатного населення країни [1; 2]. Враховуючи роль малого підприємництва у відновленні економіки, як в умовах війни, так і після неї, очевидно стає необхідність забезпечувати розвиток та застосовувати стимулювання малого бізнесу з боку держави. На актуальність та значимість державної підтримки малого підприємництва вказує також факт визначення такої підтримки серед пріоритетних напрямів державної політики на рівні національних стратегічних документів, зокрема, Національної економічної стратегії до 2030 року [3], Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року [4], Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року [5]. Створення сприятливих умов для діяльності суб'єктів малого підприємства визначено урядом серед запланованих заходів на виконання Плану України за напрямом «Бізнес середовище» (розділ 8), схваленого розпорядженням КМУ від 18.03.2024 № 244-р [6].

Відповідно, питання правового забезпечення створення сприятливого бізнес-клімату є актуальними для України. Державна регуляторна політика не завжди відповідає потребам підприємців та враховує правовий інструментарій реалізації політики ЄС щодо малого підприємництва. Сьогодні правове регулювання відносин у сфері державної підтримки малого підприємства здійснюється за допомогою широкої системи нормативно-правових актів, положення яких не завжди узгоджені між собою. Безумовно, це негативно впливає на ефективну реалізацію інструментів державної підтримки і потребує вирішення, зокрема, шляхом удосконалення законодавства у сфері регулювання державної підтримки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання державної підтримки підприємств у цілому, а також окремі напрями і форми державної підтримки, інструменти стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва досить активно досліджувались сучасними науковцями, серед яких можна виділити наукові роботи Атаманчук Н., Джабраїлова Р., Зельдіної О., Костенко Ю., Курепіної О., Ліллемяє О., Петруненка Я., Подцерковного О., Устименка В., Феофанової І., Щербини В. та ін. Разом з цим, додаткового дослідження вимагає сучасний стан правового забезпечення державної підтримки малого підприємництва у контексті зобов'язань України, як кандидата на членство в ЄС, у сфері європейської інтеграції та адаптації національного законодавства до права ЄС.

Формування цілей статті. Метою статті є аналіз стану правового забезпечення державної підтримки суб'єктів малого підприємництва в Україні з урахуванням досвіду ЄС.

Виклад основного матеріалу. 23 червня 2023 року розпочався новий етап взаємовідносин між Україною та ЄС, спричинений отриманням нашою державою статусу кандидата на членство в ЄС. Набуття статусу кандидата є першим з трьох етапів процесу вступу до ЄС, наступним етапом є офіційні переговори про

членство – процес прийняття відповідного законодавства ЄС; підготовку до його впровадження; проведення судових, адміністративних, економічних та інших реформ, необхідних для відповідності вимогам (критеріям) приєднання держави-кандидата до Євросоюзу [7]. Саме на другому етапі Єврокомісія проводить скринінг українського законодавства на відповідність праву ЄС, аналіз змін здійснюється у шести важливих для економіки сферах: транспорт, підприємництво та промислова політика, соціальна політика та зайнятість, цифрова трансформація, вільний рух товарів та митна сфера, верховенство права. Для підтримки зусиль України у сфері реалізації реформ на шляху до вступу до ЄС та надання передбачуваної та гнучкої підтримки на період 2024-2027 рр. Європейська Комісія створила фінансовий інструмент «Ukraine Facility» на суму до 50 млрд. євро [8].

Отже, статус кандидата на вступ не тільки відкрив для України нові можливості доступу до фінансової допомоги, а й наклав додаткові обов'язки з адаптації національного законодавства до права ЄС (acquis ЄС). Відповідно до ст. 282 Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС (далі – Угод про асоціацію) [9], сторони повинні створювати та підтримувати ефективне та передбачуване законодавче середовище для суб'єктів господарювання, що займаються бізнесом на своїй території, особливо для малих підприємств, при цьому належним чином враховуючи вимоги правової визначеності та пропорційності. Покращення умов для підприємницької діяльності всіх суб'єктів господарювання, згідно зі ст. 378 Угоди про асоціацію, має відбуватись з особливою увагою до малих і середніх підприємств. Ст. 379 Угоди про асоціацію зобов'язує сторони співпрацювати для впровадження стратегій розвитку малих і середніх підприємств та проводити моніторинг процесу імплементації шляхом щорічного звітування та діалогу. Зобов'язання України щодо наближення національного законодавства до державну допомогу до законодавства ЄС передбачені у статтях 256, 262-267 Угоди про асоціацію. Для фахового моніторингу процесу євроінтеграції та оцінки інтеграційного процесу України створений проект UAEUmeter («Моніторинг вступу України до ЄС»), станом на листопад 2024 року оцінка прогресу України у сфері підприємництва та промислової політики знизилась до найнижчого показника за весь період дослідження – 0,14. Така оцінка свідчить про недостатні темпи імплементації та вказує на проблемні питання, які мають бути вирішені у 2025 році: розвиток малого та середнього підприємництва, покращення бізнес-середовища та інвестиційного клімату [10].

Сьогодні національна політика щодо підтримки суб'єктів малого підприємництва має узгоджуватись з вимогами ЄС щодо форм, видів та інструментів стимулювання малого бізнесу. В цьому контексті доцільним вважаємо проаналізувати досвід правового регулювання державної підтримки малого бізнесу в праві ЄС.

Мале підприємництво є основою економічного розвитку більшості європейських держав. Згідно зі звітом Eurostat, частка мікро- та малого бізнесу в структурі бізнесу ЄС у 2024 році склала 99%, малі підприємства при цьому склали 4,9% від загальної кількості комерційних організацій, а частка мікробізнесу становить аж 94,1%. Малий і мікробізнес дає 50% усіх робочих місць та генерує понад 35% усієї виробленої в економіці країн ЄС доданої вартості [11]. Визнання значної ролі малого бізнесу зумовило спрямування політики ЄС на ство-

рення сприятливих умов для здійснення підприємницької діяльності такими суб'єктами.

Сучасна європейська система правового регулювання малого підприємництва ґрунтується на Європейській хартії малих підприємств 2000 року [12] та Акті з питань малого бізнесу для Європи (SBA) 2008 року [13]. Саме SBA з метою покращення загального політичного підходу до підприємництва закріпив принцип «Think small first» («спочатку думай про малих»). Цим документом визнана центральна роль малих і середніх підприємств в економіці ЄС, продемонстрована політична воля вперше створити комплексну базу для ЄС та держав – її членів шляхом визначення десятих базових принципів, які стануть основою для розробки і впровадження політики щодо сприяння розвитку підприємництва як на рівні ЄС, так і на рівні держав-членів ЄС. Знаковий для підтримки малого бізнесу принцип «Think small first» полягав у тому, що всі законодавчі ініціативи (проекти нормативних актів) мають пройти спеціальний тест щодо оцінки їх потенційного впливу на суб'єктів малого підприємництва та обґрунтувати доцільність розповсюдження дії майбутніх правил на малий бізнес, негативний результат тесту автоматично виключає таких суб'єктів з-під його дії. Так, Петруненко Я. слушно вказує на те, що ефективна європейська політика сприяння розвитку та підтримки малого підприємництва була сформована завдяки злагодженим діям країн Європейського Союзу у цій сфері; у більшості європейських держав прийнята програмно-планова форма державної підтримки, програми підтримки малого підприємництва часто поєднуються з іншими засобами державної підтримки, які застосовуються, у тому числі, за сприяння громадських організацій, фондів підтримки тощо [14, с. 85–86]. Отже, концепція підтримки малого підприємництва в ЄС є прозорою та зрозумілою, реалізується через діяльність держав або через програми ЄС, має організаційний механізм її реалізації.

Розвиток та підтримка малого підприємництва в Україні ґрунтуються на Конституції України та регулюються Господарським, Цивільним та Податковим кодексами України, спеціальним нормативно-правовим актом, який визначає правові та економічні засади державної політики у сфері державної підтримки малого та середнього підприємництва є Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [15]. Цим законом передбачено умови надання державної підтримки, закріплено достатньо широкий перелік видів державної підтримки, серед яких, фінансова, інформаційна, консультативна, підтримка у сфері інновацій, науки і промислового виробництва, підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, підтримка у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу.

Разом з тим, у Законі «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» відсутня дефініція державної підтримки, що ускладнює відокремлення терміна «державна підтримка» від суміжних понять, зокрема, державної допомоги.

Відносини, пов'язані з будь-якою підтримкою суб'єктів господарювання за рахунок державних чи місцевих ресурсів є предметом регулювання Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [16], відповідно до ст. 1 якого, під державною допомогою розуміється підтримка у будь-якій

формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності. Викладене свідчить про те, що законодавець фактично ототожнює поняття державної допомоги та державної підтримки. Проте, згідно з принципом правової визначеності, терміни, які застосовуються в законодавстві, мають бути узгодженими. У науковій літературі існують різні підходи до співвідношення понять «державна підтримка» і «державна допомога», проте з огляду на предмет дослідження цієї статті ми не будемо докладно зупинятися на з'ясуванні означеного питання. В цьому контексті зауважимо, що розглядаємо державну підтримку суб'єктів малого підприємництва як непрямий засіб регулювання підприємницької діяльності. Саме мета державної підтримки, яка закріплена в ст. 48 ГК України, ст. 3 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», – створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва, дозволяє відмежувати її від інших засобів державного регулювання.

На неузгодженість окремих норм Законів України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» та «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», відсутність кореляції норм неодноразово звертали увагу сучасні науковці, зокрема, Курепіна О., Петруненко Я., Шпомер А. [14; 17; 18]. Отже, нагальною є потреба приведення у відповідність між собою положень Законів України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» та «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Недостатньо врегульованим є механізм реалізації деяких видів державної підтримки суб'єктів малого підприємництва, що негативно впливає на ефективність реалізації державної підтримки. Проте можемо констатувати позитивну динаміку щодо виправлення цього недоліку. Варто зазначити, що державна допомога для цілей підтримки малого підприємництва, згідно зі ст. 6 Закону «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», належить до категорії відносно допустимої, тобто такої, що може бути визнана допустимою у разі дотримання відповідних критеріїв оцінки допустимості. Однією з умов надання державних або місцевих ресурсів для забезпечення сприяння розвитку малого підприємництва є допустимість державної допомоги [15, ч. 2 ст. 3; 16, ст. 6; 19, ст. 26]. Для проведення оцінки такої допустимості Урядом були затверджені Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки середнього та малого підприємництва [20]. Відтепер саме з урахуванням зазначених Критеріїв мають формуватися державні програми підтримки малого підприємництва. З метою наближення законодавства у сфері державної підтримки суб'єктів малого підприємництва до права ЄС були прийняті Порядок надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу, Порядок надання грантів на створення або розвиток власного бізнесу учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей, оновлено Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва.

Наступною умовою для доступу до різних форм державної підтримки малого підприємництва, на яку слід звернути увагу враховуючи євроінтеграційний напрям удосконалення законодавства України, є статус

адресата відповідної підтримки. Для доступу до програм державної підтримки як в Україні, так і в ЄС важливе значення має визначення суб'єкта малого підприємництва. Так, згідно зі ст. 55 ГК України, суб'єктами малого підприємництва є фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи-підприємці, та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [17]. Набуття правового статусу малого підприємства в ЄС здійснюється відповідно до критеріїв, визначених у ст. 2 Додатку 1 до Рекомендації Європейської Комісії № 2003/361/ЄС [21], згідно з якою, малим визнається підприємство, в якому працює менше 50 осіб і річний оборот та/або річний баланс якого не перевищує 10 мільйонів євро. Відтак, можемо констатувати повну відповідність національного законодавства праву ЄС щодо визначення суб'єкта малого підприємництва.

На сьогодні в Україні діють такі державні програми підтримки суб'єктів малого підприємництва: «Доступні кредити 5-7-9 %»; урядовий проект «Єробота», який включає 6 грантових програм для започаткування бізнесу та розвитку підприємництва, серед яких грантова програма «Власна справа», програма «Гранти для ветеранів» та інші. Значно спрощує доступ до програм державної підтримки онлайн-портал національного проекту із розвитку підприємництва «Дія.Бізнес», на якому створений «Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу». Разом з тим, дискримінаційними і такими, що спотворюють конкуренцію, вбачаються положення програми «Кешбек на українське», учасниками якої не можуть бути підприємці, які перебувають на спрощеній системі оподаткування.

Отже, можемо констатувати, що серед інструментів державної підтримки малого бізнесу переважають фінансові, зокрема, пільгове кредитування та надання грантів на власну справу. Недостатньо розвинутою залишається інфраструктура державної підтримки малого підприємництва на регіональному рівні, потребують розвитку інституції, які створюють інфраструктуру для розширення міжнародної діяльності. Нереалізованим залишається незалежне щорічне дослідження щодо навантаження на малий бізнес, проведення якого передбачене в плані реалізації Стратегії відновлення,

сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року.

Висновки. За підсумками виконаного дослідження можна дійти наступних висновків:

Малий бізнес сьогодні є основою структури економіки України. Для системної підтримки та розвитку малого бізнесу, створення умов для сталого та інноваційного розвитку малого підприємництва в Україні розроблено Стратегію відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого та середнього підприємництва на період до 2027 року. Національна політика щодо підтримки суб'єктів малого підприємництва має узгоджуватись з вимогами ЄС щодо форм, видів та інструментів стимулювання малого бізнесу.

Аналіз досвіду підтримки малого бізнесу в ЄС доводить, що для успішної реалізації стратегії розвитку та ефективної державної підтримки малого підприємництва необхідне якісне правове регулювання. Сучасний стан правового забезпечення державної підтримки малого підприємництва є недостатньо ефективним переважно через наявність неузгоджених норм, зокрема, Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» і Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання». Разом з тим, законодавство у цій сфері частково приведено у відповідність до *acquis* ЄС, зокрема, прийняті Порядок надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу, Порядок надання грантів на створення або розвиток власного бізнесу учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей, Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки середнього та малого підприємництва, оновлено Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва.

Нормативно-правове регулювання державної підтримки потребує вдосконалення як з метою адаптації національного законодавства до права ЄС, так і з метою забезпечення ефективного використання інструментів державної підтримки малого підприємництва, розвиток якого важливий для повоєнної відбудови та сталого розвитку.

Безумовно, проведені дослідження не можна визнати таким, що вичерпує дану тематику, але воно може сприяти подальшому більш глибокому і ґрунтовному розкриттю проблем правового забезпечення державної підтримки суб'єктів малого підприємництва з метою його удосконалення.

Список використаних джерел

1. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. К.: Програма розвитку ООН в Україні, 2024. 86 с. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/assessment-wars-impact-micro-small-and-medium-enterprises-ukraine>
2. Дослідження стану бізнесу в Україні. Грудень 2023 – січень 2024. [Презентація]. Київ, 2024. 108 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1gesQlrvfufgOnbM4fGU6bPJsOpGFek0g/view>
3. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
4. Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.08.2024 № 821-р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-p#Text>
5. Концепція реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 № 66-р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#n8>
6. Про схвалення Плану України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.03.2024 № 244-р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2024-%D1%80#Text>

7. Кроки до приєднання. *Офіційний веб-сайт Європейського Союзу*. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/steps-towards-joining_en
8. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility (PE/10/2024/REV/1, OJ L, 2024/792, 29.2.2024). *Офіційний веб-сайт EUR-lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>
9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифіковано із заявою Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
10. Підприємництво та промислова політика. Проект «Моніторинг вступу України до ЄС». URL: <https://uaecumeter.com.ua/types-of-laws/entrepreneurship-and-industrial-policy/>
11. Key Figures on European Business. 2024 edition. Publications Office of the European Union. July 2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-key-figures/w/ks-et-24-001>
12. Європейська хартія малих підприємств: Міжнародний документ від 19 червня 2000 р. (офіційний переклад). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_860#top
13. A Small Business Act for Europe. *Офіційний веб-сайт EUR-lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/a-small-business-act-for-european-smes.html>
14. Петруненко Я.В. Європейський досвід правового регулювання у сфері стимулювання малого підприємництва: порівняльно-правовий аналіз. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція»*. 2023. № 64. С. 84–88. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc64/17.pdf> (DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2023.64.17>)
15. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
16. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 01.07.2014 № 1555-VII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>
17. Курепіна О.Ю. Стимулюючий правовий режим господарювання із превалюванням функціонального критерію. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського Серія: Юридичні науки*. 2024. Том 35 (74). № 2. С. 33–41. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.2/06>.
18. Шпомер А.І., Пророченко В.В. Правові проблеми визначення поняття, змісту та форм державної допомоги суб'єктам господарювання. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць*. 2019. № 4 (44). С. 156–161. URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/199760/199950> (DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.4\(44\).199760](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.4(44).199760))
19. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
20. Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки середнього та малого підприємництва, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 18.04.2023 № 348. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-2023-%D0%BF#Text>
21. Commission Recommendation 2003/361/EC of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises. *Офіційний веб-сайт EUR-lex. Access to European Union Law*. URL: <http://data.europa.eu/eli/reco/2003/361/oj>
22. Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу. Дія.Бізнес. URL: <https://business.diaa.gov.ua/finance/programs/finance?filter=%7B%7D&order=%7B%22id%22:%22DESC%22%7D¤tPage=1&itemsPerPage=9&category=%5B2,5,9,10,11%5D>

References

1. Otsinka vplyvu viiny na mikro-, mali ta seredni pidpriemstva v Ukraini [Assessing the impact of the war on micro, small and medium-sized enterprises in Ukraine] (2024). К.: Prohrama rozvytku OON v Ukraini. Retrieved from: <https://www.undp.org/ukraine/publications/assessment-wars-impact-micro-small-and-medium-enterprises-ukraine> [in Ukrainian].
2. Doslidzhennia stanu biznesu v Ukraini. Hruden 2023 – sichen 2024 [Research on the state of business in Ukraine. December 2023 – January 2024]. [Prezentatsiia]. (2024). Kyiv. Retrieved from: <https://drive.google.com/file/d/1gesQlrvfufgOnbM4fGU6bPJsOpGFek0/view>
3. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ekonomichnoi stratedii na period do 2030 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.03.2021 № 179. [On approval of the National Economic Strategy for the period until 2030: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 03.03.2021 No. 179]. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
4. Pro skhvalennia Stratedii vidnovlennia, staloho rozvytku ta tsyfrovoi transformatsii maloho i serednoho pidpriemnytstva na period do 2027 roku ta zatverdzhennia operatsiynoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2024-2027 rokakh: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.08.2024 № 821-r. [On approval of the Strategy for the Recovery, Sustainable Development and Digital Transformation of Small and Medium-Sized Enterprises for the Period Until 2027 and approval of the Operational Plan of Measures for its Implementation in 2024-2027: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 30, 2024 No. 821-r.] *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-r#Text> [in Ukrainian].
5. Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi spriannia rozvytku sotsialno vidpovidalnoho biznesu v Ukraini na period do 2030 roku, skhvalena rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.01.2020 № 66-r. [The Concept of

Implementation of State Policy in the Field of Promoting the Development of Socially Responsible Business in Ukraine for the Period Until 2030, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 24, 2020 No. 66-r.] *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#n8> [in Ukrainian].

6. Pro skhvalennia Planu Ukrainy: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.03.2024 № 244-r. [On approval of the Plan of Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 18, 2024 No. 244-r.] *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2024-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

7. Kroky do pryednannia [Steps to join]. Ofitsiyni veb-sait Yevropeiskoho Soiuzu. Retrieved from: https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/steps-towards-joining_en [in Ukrainian].

8. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility (PE/10/2024/REV/1, OJ L, 2024/792, 29.2.2024). *Офіційний веб-сайт EUR-lex. Access to European Union Law*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>

9. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony, ratyfikovano iz zaiavoiu Zakonom Ukrainy vid 16.09.2014 № 1678-VII. [The Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part, was ratified with a declaration by the Law of Ukraine dated 16.09.2014 No. 1678-VII]. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].

10. Pidpriemnytstvo ta promyslova polityka. Proekt «Monitorynh vstupu Ukrainy do YeS» [Entrepreneurship and Industrial Policy. Project "Monitoring Ukraine's Accession to the EU"]. Retrieved from: <https://uaemeter.com.ua/types-of-laws/entrepreneurship-and-industrial-policy/> [in Ukrainian].

11. Key Figures on European Business. 2024 edition. Publications Office of the European Union. July 2024. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-key-figures/w/ks-et-24-001> [in English].

12. Yevropeiska khartiia malykh pidpriemstv: Mizhnarodnyi dokument vid 19 chervnia 2000 r. (ofitsiyni pereklad) [European Charter for Small Enterprises: International document of 19 June 2000 (official translation). European Charter for Small Enterprises: International document of 19 June 2000 (official translation)]. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_860#top [in Ukrainian].

13. A Small Business Act for Europe. *Офіційний веб-сайт EUR-lex. Access to European Union Law*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/a-small-business-act-for-european-smes.html> [in English].

14. Petrunenko, Ya.V. (2023). Yevropeiskyi dosvid pravovoho rehuliuвання u sferi stymuliuvannya maloho pidpriemnytstva: porivnialno-pravovyi analiz [European experience of legal regulation in the field of stimulating small business: comparative legal analysis]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: «Iurysprudentsiia»*, 64, 84–88. Retrieved from: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc64/17.pdf> (DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2023.64.17>) [in Ukrainian].

15. Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 22.03.2012 № 4618-VI [On the development and state support of small and medium-sized businesses in Ukraine: Law of Ukraine dated 22.03.2012 No. 4618-VI]. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> [in Ukrainian].

16. Pro derzhavnu dopomohu subiektam hospodariuvannya: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1555-VII [On state aid to economic entities: Law of Ukraine dated 01.07.2014 No. 1555-VII]. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> [in Ukrainian].

17. Kurepina, O.Iu. (2024). Stymuliuiuchy pravovyi rezhym hospodariuvannya iz prevaliuvanniam funktsionalnoho kryteriiu [Stimulating legal regime of business with the prevalence of functional criteria]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho Serii: Yurydychni nauky*. Vol. 35 (74). № 2. S. 33–41. (DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.2/06>) [in Ukrainian].

18. Shpomer, A.I., & Prorochenko, V.V. (2019). Pravovi problemy vyznachennia poniattia, zmistu ta form derzhavnoi dopomohy subiektam hospodariuvannya [Legal problems of defining the concept, content and forms of state aid to business entities]. *Visnyk NTUU «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo: zbirnyk naukovykh prats*, 4 (44), 156–161. Retrieved from: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/199760/199950> (DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.4\(44\).199760](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.4(44).199760)) [in Ukrainian].

19. Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 436-IV [Commercial Code of Ukraine dated 16.01.2003 No. 436-IV]. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian].

20. Kryterii otsinky dopustymosti derzhavnoi dopomohy subiektam hospodariuvannya dlia pidtrymky serednoho ta maloho pidpriemnytstva, zatverdzeni postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.04.2023 № 348 [Criteria for assessing the admissibility of state aid to business entities to support medium and small businesses, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 18.04.2023 No. 348]. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

21. Commission Recommendation 2003/361/EC of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises. *Офіційний веб-сайт EUR-lex. Access to European Union Law*. Retrieved from: <http://data.europa.eu/eli/reco/2003/361/oj> [in English].

22. Marketpleis finansovykh mozhlyvostei dlia biznesu. Diia.Biznes [Marketplace of financial opportunities for business. Action.Business]. Retrieved from: <https://business.diia.gov.ua/finance/programs/finance?filter=%7B%7D&order=%7B%22id%22:%22DESC%22%7D¤tPage=1&itemsPerPage=9&category=%5B2,5,9,10,11%5D> [in Ukrainian].

Hromenko Yuliia,

Candidate of Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of National and International Law
(Odesa National Maritime University, Odesa)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3460-100X>

Gorbanov Igor,

Candidate of Law, Senior Researcher, Associate Professor
Associate Professor at the Department of National and International Law
(Odesa National Maritime University, Odesa)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4100-605X>

**LEGAL FRAMEWORK FOR STATE SUPPORT OF SMALL BUSINESS ENTITIES
IN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION**

The article presents an overview of the legislation governing state support for small entrepreneurship in Ukraine and the European Union. The necessity of this research stems from the requirement to align national legislation with EU law, following Ukraine's acquisition of candidate status for EU membership.

The creation of favorable conditions for the operation of small business entities has been identified as one of the priority areas of state policy at the level of strategic documents, in particular, the Strategy for the Recovery, Sustainable Development, and Digital Transformation of Small and Medium-Sized Enterprises for the period up to 2027.

The current state programs of state support for small business entities have been analyzed, including «Affordable Loans 5–7–9%» and the governmental project «eRobota», which comprises six grant programs aimed at business initiation and entrepreneurship development. It has been identified that certain provisions of the «Cashback for Ukrainian Goods» program are discriminatory and distort competition, as individual entrepreneurs operating under the simplified taxation system are not eligible to participate.

The development of digital infrastructure for supporting small business entities is evidenced by the emergence of online platforms facilitating interaction between the state and businesses, as well as the implementation of consulting online services. One such example is the «Financial Opportunities Marketplace for Business» on the Diia.Business platform, which features current business support programs.

It has been substantiated that the current legal framework for state support of small entrepreneurship remains insufficiently effective, primarily due to inconsistencies between legal provisions—specifically, the Law of Ukraine «On the Development and State Support of Small and Medium-Sized Enterprises in Ukraine» and the Law of Ukraine «On State Aid to Business Entities». At the same time, the legislation in this field has been partially aligned with the EU acquis.

The regulatory and legal framework for state support requires further improvement, both to facilitate the harmonization of national legislation with EU law and to ensure the effective use of state support instruments for small entrepreneurship, the development of which is essential for post-war recovery and sustainable development.

Key words: state support, state aid, small entrepreneurship, small business, small business entities, legal regulation, legal framework, european integration.

Надіслано до редколегії 28.02.2025